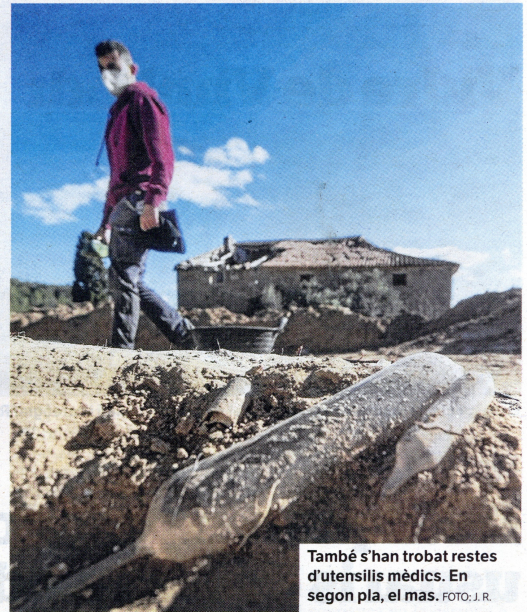

Ebre

Arqueòlegs treballant ahir amb les restes de diversos individus. FOTO: JOAN REVILLAS

També s'han trobat restes d'utensilis mèdics. En segon pla, el mas. FOTO: J. R.

Móra d'Ebre

Localitzades una seixantena de fosses a Mas de Santa Magdalena

L'espai va ser utilitzat com a hospital de guerra durant la Batalla de l'Ebre. S'han recuperat ja les restes de tretze individus

MARINA PALLÁS CATURLA
MÓRA D'EBRE

El Departament de Justícia, a través de la Direcció General de Memòria Democràtica, ha localitzat 61 fosses als terrenys de Mas de Santa Magdalena, a la serra de Cavalls, als afores de Móra d'Ebre. El mas va ser utilitzat per l'exèrcit republicà com a hospital de guerra durant la Batalla de l'Ebre.

La majoria de fosses tenen unes dimensions de dos metres de llarg per mig metre d'ample. Les excavacions determinaran si es tracta de fosses d'un sol individu o si hi ha més d'un nivell d'enterrament. Els arqueòlegs han obert, de moment, una fossa que és més gran que les altres, on fins ara hi han aparegut ja 13 individus. Quan acabin aquesta intervenció, excavaran la resta de fosses. Els treballs també han permès descobrir un dipòsit amb material mèdic de l'hospital, com ara tubs o ampolletes de vidre. «Fa poc més de 15 dies es van iniciar els treballs

d'obertura de la fossa i a la segona localització que donaven els testimonis orals, en aquest bancal, s'han localitzat 61 fosses, la majoria petites, no sabem si d'una o dues persones. En la més gran, que ara estem excavant, han aparegut 13 individus», va explicar ahir la directora general de Memòria Democràtica, Gemma Domènech.

Mas de Santa Magdalena està ubicat molt a prop d'on hi havia el front de guerra i funcionava com a hospital de triatge. Els metges hi operaven d'urgència els ferits més greus. La resta eren traslladats als hospitals situats a la rereguarda. Hi havia soldats que ja hi arribaven morts i d'altres que no sobrevivien a les operacions. Els cadàvers s'enterraven en fosses als terrenys de la finca.

Mas de Santa Magdalena va funcionar com a hospital de guerra durant almenys l'agost i el setembre de l'any 1938. Un dels directors va ser el metge neozelandès Douglas Jolly, que després

s'acabaria convertint en un professional de referència de la medicina de guerra.

La llibreta d'un metge

L'única pista per intentar identificar individus és una llibreta on un dels metges de l'hospital, el doctor Miquel Gras Artero, hi va anotar el nom d'una trentena de sol-

Els treballs també han permès descobrir un dipòsit amb material mèdic de l'hospital

dats que van morir durant l'estada al mas. La llibreta l'ha facilitat l'associació No Jubilem la Memòria, del Priorat.

A la llista del doctor Gras hi ha el nom d'un soldat anomenat Josep Aubeso, que coincideix amb un dels casos que ja figuren al Cens de desapareguts de la Generalitat. Les dades de la defunció

encaixen i tot apunta que podria estar enterrat en una de les fosses del mas. La prova definitiva, però, serà l'encreuament de dades genètiques.

Justícia no pot determinar encara fins quan s'allargaran els treballs. «És una feina molt laboriosa i cada cas és diferent. A la llibreta del doctor Miquel Gras hi havien 30 noms, però podien haver més equips de metges amb més arxius de defuncions», va detallar ahir Domènech.

Pla de fosses

Mas de Santa Magdalena és una nova actuació del Pla de fosses, el programa que des de 2017 planifica i calendaritza l'obertura de fosses i els treballs per identificar-ne les víctimes. Sense comptar les xifres provisionals de Santa Magdalena, el Pla ha facilitat l'obertura de 33 fosses i la recuperació de les restes mortals de 339 persones.

El Programa d'identificació genètica disposa actualment

d'unes 2.500 mostres d'ADN de donants vius i d'uns 300 perfils genètics de restes de fosses. Cada extracció d'ADN d'un individu d'una fossa té un cost aproximat d'uns 1.000 euros. És un procés complex i car.

En canvi, la donació d'ADN per part dels familiars és gratuïta i indolora, i és clau per poder identificar les víctimes. Els familiars que vulguin donar una mostra genètica s'han d'inscriure al Cens de persones desaparegudes. L'Hospital Universitari Vall d'Hebron és l'encarregat d'extreure la mostra del frotis bucal.

El Cens de persones desaparegudes disposa d'uns 6.000 casos inscrits, uns 1.500 dels quals corresponen a persones naturals de la resta de l'Estat que van morir o desaparèixer a Catalunya.

Es calcula que a Catalunya hi ha unes 20.000 persones enterrades en fosses de la Guerra Civil. La Direcció General de Memòria Democràtica té documentades 527 fosses.